

Alcoi acaba de viure la festa dels Moros i Cristians, la celebració al voltant de la qual gira bona part de la vida de la ciutat. Enguany les festes han anat precedides de polèmica: l'expedient obert per la Conselleria de Justícia a l'entitat organitzadora per possible discriminació a les dones que volen integrar-se a les filades. Durant la festa, entre música, color, alcohol i pólvora, la polèmica es dilueix; però a Alcoi tothom sap que la foguera no s'ha apagat.

Dones, moros i cristians

Els dies 22, 23 i 24 Alcoi celebra la festa dels Moros i Cristians, declarada d'interès turístic internacional. Aquests dies, la ciutat sencera es vesteix amb les millors gales per mostrar al món sencer un gran espectacle en el qual milers d'alcoians i alcoianes dipositen totes les seues il·lusions. Qualsevol que arribe a Alcoi un 22 d'abril contemplarà unes fastuoses i esplendoroses desfildades en què participen vora 9.000 persones. Potser un 30% dels participants són dones. Dones! Però... no és prohibit a Alcoi que les dones participen a la festa? Doncs no exactament. Les dones hi participen en massa, però només com a acompanyants durant les desfildades; la dona alcoiana no pot formar part de les entitats festeres, és apartada de l'activitat. De moment, perquè les batalles legals van donant la raó a Fonèvol, el col·lectiu que pugna perquè les dones tinguin el mateix paper que els homes en la celebració.

Fet diferencial alcoià. Per a percebre la realitat del problema cal tenir en compte alguns factors. Per exemple, que els alcoians no es limiten a viure la festa durant aquests dies exclusivament, sinó que hi és present durant tot l'any en la vida social: cada mes els festers s'ajunten per *assajar*; cada setmana, molts membres de les filades s'arriben a la seu per posar el *montepio* (una mena de guardiola de la qual es retiren els diners col·lectivament poc abans de festes) i aprofiten l'avinentesa per a fer un colpet de cafè i degustar unes *taretas*; no passa un mes sense alguna presentació de càrrecs festers, de vestits per al pròxim

lluïment, de concert de música fester, de convocatòries artístiques al voltant dels Moros i Cristians... La festa, en definitiva, marca el calendari de la ciutat, administra el ritme dels esdeveniments socials en què participen la majoria d'alcoians.

Però també cal saber que a Alcoi són habituals els debats i les polèmiques sobre qüestions festeres; tant, que es pot dir que formen part de la litúrgia de la ce-

lebració. Quan no suscita controvèrsia el cartell anunciador de les festes, és l'eterna qüestió de mantenir les celebracions entre el 22 i el 24 o bé traslladar-les al cap de setmana. En una ciutat com Alcoi gairebé tot es discuteix: model territorial, emplaçament de polígons industrials, infraestructures... Tothom hi diu la seua i es parla de l'actualitat alcoiana al diari local (Alcoi manté un diari netament local, el *Ciudad*, que apareix cinc dies la setmana), o bé a tertúlies i espais de participació de les ràdios i televisions. Moltes d'aquestes polèmiques solen tractar de la pròpia identitat alcoiana. Alcoi encara és industrial? És una ciutat de serveis? Hauria de ser una ciutat dormitori? Paga la pena de mantenir la personalitat local, fins i tot perdent el suposat tren del progrés i la bonança? Alcoi és d'esquerres? Es de dretes? Mai no hi ha unanimitat entre els 65.000 habitants de la ciutat: sempre es poden trobar dos bàndols oposats per qualsevol de les qüestions: ara la construcció d'un McDonald's, ara un nou pont per a unir dos barris.

Així doncs, tenim per una banda una ciutat abocada a la tradició fester, que entén aquesta tradició com el principal tret que la projecta cap al món; i per una altra, un ambient de debat constant i profund. Enmig, però, apareix un aspecte que ultrapassa el límit entre la polèmica ciutadana i l'enfrontament obert: la participació de les dones a la festa dels Moros i Cristians. Ara per ara, hi ha dos fronts oposats: un grup minoritari de dones, anomenat Fonèvol, que lluita perquè la dona s'integre plenament en l'estructura fester d'Alcoi, que té enfront, podríem dir, tothom. Fonèvol s'enfronta a l'Associació de Sant Jordi, l'entitat emblemàtica i intocable que organitza les festes, però també té d'adversari el govern local, a les mans del PP amb majoria absoluta. I una gran part d'alcoians i –cosa que pot resultar més sorprenent– d'alcoianes.

Unes quantes xifres

■ Es calcula que les dones que formen part de ple dret de filades d'Alcoi són un 1 per 1.000 del cens fester.

■ Només 5 filades de les 28 que hi ha compten amb festeres de ple dret. Cap no pot fer esquadra perquè la xifra de dones no arriba a les 11 necessàries.

■ Únicament 3 filades no posen impediment a l'entrada de dones per qüestions de gènere (potser impedeixen l'entrada per raons d'excés d'aspirants).

■ 20 filades han aprovat aquests darrers anys d'incorporar un disseny de vestuari femení oficial. Tanmateix, això no vol dir que les dones que l'usen hi siguin membres de ple dret.

■ 9 filades han acordat que les dones relacionades amb la filada (vestir la indumentària oficial, per exemple) han de ser família d'algun fester.

Les dones poden participar en la festa dels Moros i Cristians, però només com a acompanyants durant les desfilades.

Democràcia i participació. El problema ve de molt enrere. L'any 1979 es va viure un primer episodi un xic curiós: el 19 d'abril d'aquell any es constituí el primer ajuntament democràtic. A la nit, com és tradició les setmanes prèvies a la festa, hi havia *entradetes*, que són desfilades amb música però en les quals els participants van vestits amb roba de carrer. Resulta que dues regidores, una del PSPV i una altra d'UCD, s'afegeixen a una esquadra de la filada Llana. I, immediatament, el primer tro de la Llana (el màxim responsable de la filada) les convida a deixar la formació, indicant que "el lloc de les dones és a la vorera, a aplaudir als festers".

Des d'aleshores no es recordava cap situació semblant. Si en algunes altres localitats les dones anaven participant als Moros i Cristians amb total normalitat, a Alcoi ningú no movia ni un dit per canviar les coses. La presència de les dones augmenta a les desfilades amb la proliferació de coreografies que acom-

panyen els seguicis dels capitans, i també amb centenars de xiques que es limiten a participar de la festa pagant grans quantitats de diners per eixir a les desfilades amb un vestit especial. Assumeixen un paper ornamental sense poder formar part de les filades. Centenars de xiquetes, mentre no siguin massa grans, poden vestir tranquil·lament vestits guerrers. Però arriba un moment en què la xiqueta ha de deixar d'eixir-hi. "La teua filla ja té mamelles", diu algú de la filada al pare de la criatura, que ha d'explicar a la seua filla que el seu lloc ja no és allà, sinó que haurà de desfilat vestida d'esclava, tocant un pandero, o bé aprendre a ballar.

Però arribà el dia que una dona va fer el pas, i entrà a formar part de la filada Alcodians com a *individu* (així és anomenat el fester amb la seua situació dins la filada plenament regularitzada). Núria Martínez eixia als Alcodians com a membre de ple dret, amb la indumentària oficial de la filada, i acompanyada de no pas poques crítiques, i insults i tot. Era

l'any 1998, i moltes filades van decidir aleshores d'establir diversos requisits per a entrar a formar part del col·lectiu fester. No eren normes únicament per a les dones, és clar; també els homes les havien de complir. Però les festeres es troben en clar desavantatge respecte als seus companys a l'hora, per exemple, de recollir avals entre els membres de la filada, perquè un home pot acudir cada mes als assaigs.

Els anys següents, unes quantes dones van intentar formar part de les filades, però sempre s'hi trobaren les portes tancades. Cal assenyalar en aquest punt que l'any 1997 va tenir lloc a Alcoi una gran manifestació sota el lema "22, 23 i 24 sempre!", que s'oposava al canvi de les festes a cap de setmana i exigia de mantenir les dates tradicionals. La manifestació va ser utilitzada per la dreta com una bona eina per a desgastar el govern del batlle Josep Sanus, que feia quasi vint anys que era al poder. La convocatòria va ser tot un èxit que la dreta i

les estructures festeres més immobiliertes van instrumentalitzar com una exhibició de força. Encara avui es recorda aquella manifestació com un advertiment a tot aquell qui tracta de moure peça en aquest àmbit: qui toque la festa s'enfrontarà a la ira del tradicionalisme alcoià, capaç d'enderrocar el mateix Sanus i qualsevol que s'hi pose davant.

El cas Hermínia. Però allò que realment va fer esclatar la controvèrsia va ser el cas *Hermínia*. Hermínia Blanquer va entrar a formar part de la filada Navarros complint tots els preceptes establerts. Va esperar quatre anys pagant escrupolosament la quota fins que li va tocar esquadra (només onze persones formen part de l'esquadra, l'element central de la desfílada, que fa el recorregut acompanyada de la banda de música); aleshores es va votar en assemblea si una dona podia formar part de l'esquadra. L'assemblea va decidir que sí.

Però onze dies abans de les festes del 2002 va ser convocada una nova assemblea urgent als Navarros, a la qual extraordinàriament van acudir els vicepresidents de l'Associació de Sant Jordi. No era per a decidir si Hermínia eixia a l'esquadra o no, sinó per a acordar si les esquadres podien ser mixtes o homes

El precedent d'Hondarribia

Quan es tracta del conflicte de les dones a les festes d'Alcoi vénen a la memòria més exemples de discriminació superats amb treballs, com les pescadores del Palmar o les dones de l'Alarde d'Hondarribia.

A la localitat basca la festa ha acabat en enfrontament, que fins i tot ha arribat a les mans alguna vegada. Avalats per sentències del Suprem i el Constitucional, els partidaris d'un Alarde mixt desfilen cada any en solitari, envoltats d'ertzaintza, mentre militants tradicionalistes n'interfereixen el pas amb plàstics negres, paraigües, llençols i lones, alhora que fan sonar botzines per ofegar la música.

Des de bon començament, les integrants de Fonèvol es van mostrar partidàries d'una solució negociada, defugint els tribunals i mirant de pactar la progressiva integració de les dones a les filades. Precisament volien evitar que passara una cosa semblant al que ha acabat passant al Bidasoa, on, malgrat que els partidaris de la fórmula compartida són avalats per diverses sentències, el conflicte ha acabat en segregació i enfrontaments durs. Però a Alcoi les vies d'entesa s'han esgotat, i sembla que ja només cal que parlen els tribunals.

i dones desfilarien per separat. No cal dir quin va ser el resultat, i més tenint en compte que a l'assemblea d'aquell dia van acudir-hi pràcticament tots els festers, fins i tot aquells que no podien votar perquè no tenien els pagaments al corrent; i hi votaren. I els Navarros votaren que les esquadres no podien ser mixtes. Les dones podran fer la seua pròpia esquadra... sempre que puguin apuntar-se a una filada.

Aleshores és quan Fonèvol entra en escena. L'entitat ha tingut els darrers anys una intensa activitat, tant amb vista a l'opinió pública (organitza biennalment unes jornades sobre dona i festa, escriu cartes d'opinió als diaris, distribueix confeti morat per a llançar al pas de les desfilades...) com institucionalment, perquè s'ha erigit en portaveu de les dones –i també els homes– que volen plena igualtat de drets a la festa. Comencen

Ballar a les desfilades és una de les activitats que poden fer les dones dins la festa dels Moros i Cristians d'Alcoi, però en canvi els trons només els disparen els homes. La llei podria fer canviar aquesta situació en el futur.

les reunions amb l'Associació de Sant Jordi, el govern local i l'oposició, però sembla que res no fructifica. I és quan l'associació publica l'ordenança sobre la participació de la dona a la festa i es troba amb fortes crítiques dels sectors més progressistes. Segons Fonèvol, la normativa encara posa més traves a la participació de la dona a la festa.

Pocs dies després arriben els fets que han desfermat l'actual expedient obert per la conselleria. Tres festeres es presenten a la filada Navarros per formar-ne part; aleshores els Navarros organitzen una assemblea per a votar, en secret, quins aspirants entren a la filada. D'una trentena de candidatures, només tres resten fora: les tres xiques. Alguns membres de la filada, a més, es permeten el luxe d'insultar Herminia Blanquer davant els mitjans de comunicació mentre fa declaracions. Les tres dones rebutjades acudeixen als tribunals i el jutjat d'Alcoi sentència a favor dels Navarros. Però s'adreça al síndic de greuges i aquest recomana a l'Ajuntament d'Alcoi i a les conselleries de Benestar Social, Turisme i Administració i Justícia que suspenguin els ajuts a l'Associació de Sant Jordi mentre s'hi discrimine la dona. Les institucions no fan cas de les recomanacions i el síndic declara hostil

l'Ajuntament d'Alcoi... per segona vegada, perquè abans l'oficina del síndic havia instat la institució a posar fi a la discriminació masculista sense rebre'n cap resposta. El govern del PP ho ha tingut clar al llarg de tota la polèmica: sempre s'ha situat del costat de l'Associació de Sant Jordi. Essent conseller de Justícia, l'ex-alcalde Míguel Peralta es va negar a obrir l'expedient que ara sí que ha obert la conselleria; i l'alcalde actual, Jordi Sedano, s'ha dedicat a apagar el foc amb benzina: ha desqualificat Fonèvol i s'ha desentès de la seua funció mitjancera en el conflicte. A aquest immobilisme, cal afegir-hi que el principal partit de l'oposició local, el PSPV-PSOE, s'ha aclucat d'ulls en la controvèrsia. Potser recordant encara la campanya del "22, 23 i 24 sempre" que va significar l'inici del final de l'era Sanus, els socialistes eviten el desgast que podria representar-los prendre-hi part activa.

Però el setembre del 2006 l'Audiència Provincial d'Alacant revoca la resolució del jutjat d'Alcoi i declara nul·la la votació dels Navarros que rebutja les tres dones. N'explicita les raons:

1. Hi ha una manifesta intenció d'excloure les dones de la condició de festeres com posa de manifest la seua infrarepresentació en l'àmbit local (tan sols hi

ha sis festeres dones enfront de 6.000 o 6.500 homes).

2. El sistema de votació per a l'admissió individualitzada dels nous festeres s'ha convertit en el procediment idoni per a impedir l'ingrés de les dones, procediment que, en canvi, mai no s'ha utilitzat quan tots els qui sol·licitaven l'ingrés eren homes,

3. Rebutjant l'ingrés de les tres dones se'ls impedeix, pel fet de ser dones, que puguen participar en els actes socio-culturals de més importància de la ciutat amb els mateixos drets que els homes.

Aquesta sentència ha motivat l'obertura de l'expedient per part de la Conselleria de Justícia. Segons el text de l'audiència, l'associació discrimina per raó de gènere, i per tant se li han de retirar les subvencions que percep en qualitat d'entitat d'utilitat pública. Fins i tot li podrien arribar a retirar aquesta declaració, amb la pèrdua d'importants beneficis fiscals que això implica. L'associació prepara les alegacions a l'obertura de l'expedient, i a més la decisió sobre declaració d'utilitat pública correspon en última instància al Ministeri de l'Interior espanyol, de manera que la batalla legal encara resta oberta.

Pau Grau

EL TEMPS

